

אדם ואדמה

הצעה לתוכנית שמיטה - הוראה אינטרדיסציפלינרית מודל אופק

מה בתכנית?

ההיגיון הפנימי של היחידה

הסבר קצר על ההיגיון שלפיו מסודרת יחידת ההוראה המוצעת, שיתוף במחשבה העומדת מאחורי מהלך היחידה, והסבר קצר על כל אחד מחלקיה.

נושאי לימוד

תחומי לימוד הקשורים לחלק היחידה השונים.

הצעות ללימוד

מקורות והצעות לפעילויות הקשורות לנושאי הלימוד ולתחומי הלימוד. זוהי רק ההתחלה... אנו מזמינים אתכם לעיין בדברים ולחשוב כיצד תוכלו לרקום את מארג השיעורים שלכם. יש לכם רעיונות נוספים שלא כתובים כאן? מצוין! אתם מוזמנים להרחיב כמה שיותר. נשמח לשמוע!

לפניכם יחידה להוראה אינטרדיסציפלינרית בנושא שמיטה. היחידה סוקרת יחסים מסוגים שונים בין האדם לאדמה, ומאפשרת מבט חדש עליהם. היחידה בנויה על פי 'מודל אופק' והיא דוגמה לשימוש בו. 'מודל אופק' מתבסס על תחומי העניין של המורה ועל יכולות ועולמות נוספים שהיה רוצה לשלב בהוראה. מודל זה לא בנוי על פי חלוקה מוגדרת לתחומי דעת שונים, אלא נובע מסקרנותם הטבעית של המורים ומתחומי העניין שלהם.

מכיוון שמודל זה לא מבוסס על שיעורים לפי תוכנית הלימודים, אלא על סקרנות ועניין, נציע כאן הצעות למקורות ולתחומי דעת שיכולים להישזר יחד לתוכנית ההוראה, כאשר כל אחד מהם מאיר את הקשר בין האדם לאדמה באופן אחר. ההצעות שלפניכם הן פתח ליצירה ולהרחבה בהתאם לרצונכם.

ההיגיון הפנימי של היחידה:

מצוות השמיטה מהווה אתגר לאדם המודרני, בהיותו מרוחק לרוב מעבודה חקלאית. ביחידה זו אנו מביטים על השמיטה שלא דרך העבודה החקלאית בלבד, אלא במבט רחב יותר הבוחן את היחס בין האדם לאדמה, זאת מתוך רצון לקרב את הדברים אל הלב. מהלך היחידה משרטט את הקשרים השונים בין האדם לאדמה.

1 חיבור

תחילת היחידה תתייחס לחיבור הבסיסי בין הגוף לרוח, בין האדם לאדמה, מעצם היות האדם עצמו יצירה המורכבת מעפר ורוח.

2 שמירה

בחלק השני של היחידה נתמקד בשמירה על האדמה, באחריותו של האדם לשמור אותה ולעבוד אותה ובאחריותו לקיום העולם.

3 יצירה

משם נמשיך לחלק השלישי שמתייחס לאפשרויות היצירה שגלומות בחיבור שבין האדם לאדמה.

4 שותפות

בסוף היחידה נעסוק בשותפות שבין האדם לאדמה. נעשה זאת דרך התבוננות על האדמה כמראה של האדם, המשקפת לו את המקום שבו הוא ניצב.

חיבור

נתייחס לחיבור הראשוני בין גוף לרוח. נתמקד בשילוב של שני המרכיבים האלה באדם. כרטיסיות ויצירה

1

שמירה

נתייחס לאחריותו של האדם לאדמה

2

נושאי לימוד

הצעות לימוד

מקורות

מפגשים ופעילות

בריאת האדם כחיבור בין אדמה ורוח חיים (תנ"ך, מחשבת ישראל, פילוסופיה, ספרות, ביולוגיה ועוד)

מהות החומר לעומת הרוח (מחשבת ישראל, פילוסופיה)

עינו ולימוד פרקי הבריאה בספר בראשית.
התמקדות בבריאת האדם וביחסי התלות שבין האדם לאדמה

מדרש בראשית רבה יג
על המערכת שהאדם והארץ שותפים בה ותלויים בה, ועל תפקידו של האדם בתוכה

איש האמונה הבודד
הרב סולובייצ'יק - על בריאת האדם

סנהדרין סה ע"ב
על יצירת גולם

הגינות על הפילוסופיה הראשונה
האדם הקרטזיאני, היחס בין הגוף לרוח

רבקה מרים - 'מתוך לימוד פני הקרקע למדנו לדעת את גופנו שלנו'
מתוך 'אבי ציוני לא למות', עמוד 76

קללת האדמה
בראשית פרק ג, יז-יט

ראי אדמה כי היינו בזבזנים עד מאוד
שאול טשרניחובסקי

האדם אינו אלא תבנית נוף מולדתו
שאול טשרניחובסקי

רופא או תזונאי
(או כל איש מקצוע שעוסק בקשר בין גוף ורוח) שיעניק לנו מבט נוסף על הקשר בין גוף ורוח.

נושאי לימוד

"לעבדה ולשמרה"
הציווי הראשון לאדם לעבוד את האדמה ולשמור עליה ועל העולם (תנ"ך)

עיסוק בסוגיות חז"ל המתייחסות לשמירה על העולם
(תושב"ע, תלמוד)

עיסוק בקיימות. כיצד נקיים חיים על פני כדור הארץ מבלי לפגוע בו
(כישורי חיים, מדעים, סביבה)

אדם - על היחס בין המילים 'אדם' ו'אדמה' ועל המשמעות של יחס זה
(לשון, ספרות)

יבשות והעולם החדש

היכרות האדם הלבן עם היבשות והתפתחות הציוויליזציה.
השפעות החידושים והטכנולוגיה על הקשר של האדם עם האדמה (גיאוגרפיה, היסטוריה)

הצעות לימוד

מקורות

קהלת רבה פרשה ז
חובת השמירה על העולם מדרש חז"ל

מדרש יונת
מאיר אריאל

שירת האגם הגוע, פטר מרום, ספר צילומים על ייבוש אגם החולה
ניתן לקרוא על כך כאן

עבודתיו של גל וינשטיין
בעקבות צילומיו של פטר מרום.

ניתן לקרוא על כך כאן

השפעת האדם על העולם דרך מגלי ארצות
והשפעתו של האדם עליהן

רשימת מגלי ארצות. על גילוי אמריקה

תערוכת 'אדם-מה'

אמנות נטורליסטית
האדם החי בהרמוניה עם האדמה

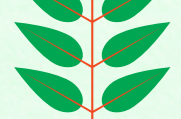
מפגשים ופעילות

מפגש עם פעילי סביבה, עיסוק במושגים מעולם הקיימות

יצירת אמנות העושה שימוש בחומרים ממוחזרים:
ספסלים מפסולת יבשה מצופה בבטון, שדה פרחים מפלסטיק, דיוקנאות מפריטים ממוחזרים (בדומה לפיבן)

פעילות אקטיבית במחזור:
שוק קח-תן, הקמת מרכז מחזור בשכונה, מיזם הקמת חנות יד שניה

יצירת טרריום
בועה ירוקה שמשמרת את עצמה

3

יצירה

נתייחס לאפשרויות שיכולות לצמוח מחיבור זה שבין האדם לאדמה, וליכולות הפיתוח של העולם הגלומות בו

נושאי לימוד

שימושים שונים של האדמה
(אמנות, היסטוריה, חקלאות וסביבה)

גלובליזציה
(היסטוריה)

התפתחות החומר
(מדעים)

השפעת המרחב על האדם
(כישורי חיים)

הצעות לימוד

מקורות

אמנות אדמה
מיכה אולמן, Andy Goldsworthy, רוברט סמיתסון ועוד

בריאת האש
בראשית רבה, יא

שיר בוקר
נתן אלתרמן

בראשית א, כח-לא
"פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשוה..."

אמנות אימפרסיוניסטית
הצגת תהליך התייעוש של העולם באופן חיובי. ניתן לראות זאת

בציורי הרכבת
סמל לקדמה

מפגשים ופעילות

סיורים חקלאיים ועירוניים
תוך שימת דגש על החיבור בין האדם לאדמה.

עבודה בחמר ובסוגי אדמה שונים.

יציאה ללימוד בחוץ,
והתבוננות בהשפעה של סביבת הלימוד עלינו.

יצירה בחמר
היכרות עם שלבי העבודה בחמר ועם תפקידה של האש (חום התנור) בהפיכת האדמה ליצירה.

רפאות
מפגש והתנסות בריפוי כלי חרס עתיקים, והתוודעות ליכולת ללמוד על תרבות קדומה באמצעות כלי אדמה אלו.

4

שותפות

נחזור לעסוק בשותפות עם האדמה, הפעם ממקום שונה מזה שפתחנו בו - האדמה כמראה וכשיקוף למצבו של האדם בעולם

נושאי לימוד

גלות וגאולה
אדמת ארץ ישראל כמראה המשקפת לעם את מצבו - מקיאה את העם היושב עליה בזמן גלות, מצמיחה בגאולה ועוד. (תנ"ך, ספרות, כישורי חיים)

הקשר בין עם ישראל לארצו

התייחסות לחיבור החזק שבין העם לארץ. העולם כעד לקשר עם הקב"ה - "האזינו השמיים ואדברה, ותשמע הארץ אמרי פי" (תנ"ך, ספרות)

הטבע כמשקף לאדם את מצבו
(כישורי חיים)

הצעות לימוד

מקורות

דימויים הלקוחים מעולם האדמה ו'מיובאים' לעולם הנפש.
התייחסות למשמעות הדימויים.

הדמיון והשיתוף בין האדם והאדמה מהר"ל תפארת ישראל ג

לימוד תנ"ך על הקשר של עם ישראל והארץ, וביטויי הגלות והגאולה, דברים לב, ויקרא יח-כ, דברים יא

ניתוק השותפות בידי דור המבול מדרש במדבר רבה ט

מפגשים ופעילות

תרגול שימוש בדימויים בשיעור כישורי חיים או בהרצאה מבחוץ

5

תרגיל סיכום

שזירה של התהליך כולו

תרגיל יצירה באדמה
אפשרויות מגוונות של תרגילי יצירה באדמה לסיכום התהליך. בחירה באחת מאמנויות האדמה תוך התייחסות לקונפליקט בין האדם והאדמה, והצעת פתרון למצב.